

5 ปี ...เส้นทางสู่วันที่กว่าจะเป็น อสม.เชี่ยวชาญ / อสม. ดีเด่น สาขาทันตสุขภาพ

สำนักทันตสาธารณสุข เป็นหน่วยงานวิชาการที่มุ่งส่งเสริมการดูแลสุขภาพช่องปากให้กับประชาชนทุกกลุ่มวัยทั่วประเทศ เน้นบูรณาการงานร่วมกับภาคีเครือข่ายในทุกภาคส่วน ให้ความสำคัญกับการทำงานในทุกระดับ ซึ่งในระดับชุมชน **อสม.** เป็นเครือข่ายที่เข้ามามีบทบาทสำคัญในการช่วยดูแลสุขภาพช่องปากประชาชนและครอบครัวอย่างชัดเจน รวมถึงกลุ่มผู้ป่วยที่ต้องการการดูแลเป็นพิเศษ ประกอบกับทันตสุขภาพเป็น 1 ใน 14 องค์ประกอบหลักของงานสาธารณสุขมูลฐาน เพื่อพัฒนาศักยภาพ อสม.ให้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญเฉพาะตน และสร้างขวัญกำลังใจและความภาคภูมิใจให้ อสม. ที่มีความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงานนำไปสู่การดูแลสุขภาพช่วยเหลือทันตสุขภาพแก่ประชาชนทุกกลุ่มวัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากการติดตามงานในพื้นที่ พบว่าหลายจังหวัดมีการอบรม อสม.เชี่ยวชาญทันตสุขภาพแต่ไม่มีหลักสูตรที่มีมาตรฐานเดียวกัน ในปี 2555 กองสุขภาพภาคประชาชน กรมสนับสนุนบริการเริ่มดำเนินการให้มีหลักสูตรเชี่ยวชาญสำหรับ อสม. ดังนั้นจึงเป็นโอกาสอันดี ที่สำนักทันตสาธารณสุข จึงได้พัฒนาจัดทำคู่มือหลักสูตรอบรม อสม.เชี่ยวชาญ ด้านทันตสุขภาพ เล่มแรก โดยได้รับมติเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งในสาขาการส่งเสริมสุขภาพ ปี 2556 ซึ่งขณะนั้นมีผู้รับผิดชอบคือ ทพญ.ศรีสุดา ลีละศิริธร นางสุรางค์ เชษฐพจนท์ และนางสาวเขมณัญญ์ เชื้อชัยทัศน์

ต่อมา นางสาวเขมณัญญ์ เชื้อชัยทัศน์ ได้รับการมอบหมายให้เป็นผู้รับผิดชอบดำเนินงานโครงการ อสม.เชี่ยวชาญ เพื่อติดตามและพัฒนาให้มี อสม. ดีเด่น สาขาทันตสุขภาพ ขึ้น จากการติดตามพบว่า ผู้รับผิดชอบแต่ละส่วน ในหน่วยงานของกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ มีการเปลี่ยนผ่านให้แต่ละงานรับผิดชอบ ขณะที่การประสานงานและติดตามจะมีข้อเสนอให้สำนักทันตสาธารณสุข จัดทำเอกสารต่างๆ เป็นระยะๆ เพื่อเป็นข้อมูลให้แก่คณะกรรมการในแต่ละชุดที่เกี่ยวข้องในการพิจารณาให้มีสาขาเกิดขึ้น เอกสารประกอบด้วย หลักการเหตุผล การกำหนดเกณฑ์การคัดเลือกให้สอดคล้องกับสาขาอื่นๆ ที่มีอยู่ก่อนหน้านี้ทั้ง 10 สาขา รวมถึงพัฒนาคู่มือ อสม. เชี่ยวชาญ ด้านทันตสุขภาพ ให้เป็นปัจจุบัน มีการแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อรับผิดชอบการดำเนินงาน มีการประชุมปรึกษาหารือกับผู้รับผิดชอบระหว่าง 2 หน่วยงาน คือสำนักทันตสาธารณสุขและกรมสนับสนุนสุขภาพภาคประชาชนโดยมีผู้บริหารระดับหัวหน้าสำนัก/กอง เป็นประธาน

นอกจากนี้สำนักทันตสาธารณสุข ยังได้ขอความร่วมมือจากมูลนิธิทันตสาธารณสุข ซึ่งเป็นหน่วยงานภาคีเครือข่ายที่มีความคิดเห็นตรงกันที่จะเสนอให้มี อสม.เชี่ยวชาญสาขาทันตสุขภาพและเสนอให้มีการคัดเลือก อสม.ดีเด่นสาขาทันตสุขภาพ ขึ้น โดยจัดทำหนังสือเสนอต่อปลัดกระทรวงสาธารณสุข เมื่อวันที่ 17 มิถุนายน 2559 โดยมีนายแพทย์ปรากรม วุฒิพงษ์ เป็นผู้ลงนาม

ที่ผ่านมาแม้จะติดตามและทวงถามความคืบหน้ามาโดยตลอด สิ่งหนึ่งที่เป็นประเด็นหลักและเป็นเอกสารจำเป็นที่ทางกรมสนับสนุนบริการสุขภาพต้องการเพื่อให้คณะกรรมการประกอบการพิจารณาคือ ต้องการเห็นข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ อสม. สามารถทำกิจกรรมหรือมีความสามารถพิเศษด้านทันตสุขภาพที่ประชาชนทั่วไปทำไม่ได้ ดังนั้น สำนักทันตสาธารณสุข จึงได้ศึกษาสถานการณ์การดำเนินงานของ อสม.เชี่ยวชาญด้านทันตสุขภาพของทั่วประเทศ ในเดือนตุลาคม 2559 โดยมีผู้รับผิดชอบหลักคือนางสาวเขมณัญญ์ เชื้อชัยทัศน์ และมีนางสาวเดือนเพ็ญ สาคร ที่มาช่วยเสริมทัพอีกแรงหนึ่ง ดำเนินการเก็บรวบรวม วิเคราะห์ และรายงานผลให้แล้วเสร็จในวันที่ 25 มกราคม 2560 เพื่อทันตามกำหนดที่กรมสนับสนุนได้แจ้งไว้ ซึ่งขณะนั้นได้ข้อมูลเสนอในภาพรวม 63 จังหวัด

จากนั้นได้ติดตามข้อมูลจนครบ ทั้ง 76 จังหวัด รายงานผลอีกครั้งเมื่อเดือนพฤษภาคม 2560 จนเมื่อวันที่ 13 กรกฎาคม 2560 คณะกรรมการส่งเสริมและสนับสนุนอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านกลาง กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข **มีมติเห็นชอบให้เพิ่มสาขาคัดเลือก อสม.ดีเด่น สาขา**

ทันตสุขภาพ เป็นสาขาหลักที่ 11 โดยให้เริ่มดำเนินการคัดเลือก อสม.ดีเด่น สาขาทันตสุขภาพในปีงบประมาณ 2561 เป็นต้นไป การประกวดใช้เกณฑ์การประกวดคัดเลือกตามที่สำนักทันตสาธารณสุขได้จัดทำขึ้น นับเป็นระยะเวลายาวนานถึง 5 ปี ที่ฝ่าฟัน นำพาความภาคภูมิใจแก่ อสม.ที่ปฏิบัติงานด้านทันตสุขภาพ จนมีสาขาทันตสุขภาพได้สำเร็จ

การคัดเลือก อสม.ดีเด่น มี 6 ระดับ คือ ตำบล อำเภอ จังหวัด เขต ภาค และระดับประเทศ จากการออกติดตามการประกวดคัดเลือกในระดับเขต/ภาค ซึ่งดำเนินการในช่วงปลายเดือนธันวาคม 2560 ถึง เดือนมกราคม 2561 พบว่าทุกจังหวัดทุกเขตให้ความสนใจ กระตือรือร้นในสาขาใหม่ที่มีการประกวด จากการติดตามพบว่า ทุกภาคส่ง อสม.เข้าประกวด ภาคอีสานส่งครบทุกจังหวัด 20 จังหวัด 100% รองลงมา ภาคกลาง ส่ง 23 จาก 24 จังหวัด 95.83% ภาคใต้ส่ง 12 จาก 14จังหวัด 85.71% และภาคเหนือส่ง 15 จาก 18 จังหวัด 83.33% ภาพรวมการจัดประกวดคัดเลือก บรรยากาศเต็มไปด้วยความภาคภูมิใจที่มีสาขาทันตสุขภาพเกิดขึ้นมา ผลการประกวดมีผู้ผ่านการคัดเลือกเป็นตัวแทนในระดับภาคๆละ 1 ท่าน ดังนี้ ภาคเหนือ จังหวัดพะเยา นางพะยอม วงศ์ไชยา ภาคอีสาน จังหวัดร้อยเอ็ด นางสาวอรุณ วงษ์งูงา ภาคกลาง จังหวัดราชบุรี น.ส.จำเนียร คุ่มวัน และภาคใต้ จังหวัดปัตตานี นายดอโรแม ลาเตะ อสม.ดีเด่นแต่ละท่าน นำเสนอกิจกรรมส่งเสริมทันตสุขภาพในทุกกลุ่มวัย ตั้งแต่หญิงตั้งครรภ์ จนถึงผู้สูงอายุ รวมถึงผู้พิการ พระภิกษุสงฆ์ และผู้นำทางศาสนาอิสลาม ผลงานเด่น ผลงานที่ภาคภูมิใจ นวัตกรรมที่สร้างสรรค์ขึ้นมาเพื่อช่วยให้ทุกกลุ่มวัย มีสุขภาพช่องปากที่ดี กรรมการระดับเขต/ภาค จำนวน 5 ท่าน ประกอบด้วย ทันตแพทย์หรือนักวิชาการจาก ศูนย์อนามัย/ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด /โรงพยาบาล / วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร / กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ และ อสม.ดีเด่นระดับชาติ

จากนั้นมีการคัดเลือกในระดับชาติ ช่วงเดือน กุมภาพันธ์ 2561 เพื่อคัด the Best อสม.สาขาทันตสุขภาพ การคัดเลือกมีความเข้มข้นกว่าระดับเขต/ภาค ซึ่งกรรมการทุกคนต้องลงพื้นที่ทั้ง 4 ภาคเพื่อดูข้อมูลเชิงประจักษ์ในชุมชนที่ อสม.รับผิดชอบ กรรมการระดับชาติ มี 6 ท่าน ประกอบด้วย นพ.ดนัย ธีวันดา รองอธิบดีกรมอนามัย ทพ.สุธา เจียรณมิโชติชัย ที่ปรึกษากรมอนามัย ทพญ.ปิยะดา ประเสริฐสม ผู้อำนวยการสำนักทันตสาธารณสุข นายศิวโรดม จิตนิยม ประธานอสม.จังหวัดกาญจนบุรี ผู้ได้รับรางวัลชัชยานาทนเรนทร ปี 2557 นางสุจินดา สุขกำเนิด เลขาธิการ และนางสาวณัฐธิดา ดำรงไทย ผู้ช่วยเลขาธิการ จาก กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ โดยประธานกรรมการให้แนวคิดกับทีมกรรมการว่า “ให้มาชื่นชมความสวยงามของอสม.ในการดูแลสุขภาพช่องปาก แล้วทุกอย่างจะง่าย ในวันนี้ อสม.จะแสดงศักยภาพที่มีอยู่ให้คณะกรรมการได้ชมอย่างเต็มความสามารถและกิจกรรมที่ดำเนินงานจริงในพื้นที่รับผิดชอบ ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น คณะกรรมการก็จะซักถาม ให้ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปพัฒนาต่อยอด” **การตัดสินได้สิ้นสุดลง มีการสรุปผลในที่ประชุมอย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ 2 มีนาคม 2561 จากกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ ปรากฏว่า น.ส.จำเนียร คุ่มวัน จังหวัด ราชบุรี ได้รับการคัดเลือกเป็น อสม.ดีเด่นระดับชาติ สาขาทันตสุขภาพ เป็นปีแรก**

ในวันที่ 20 มีนาคม เป็นวันอาสาสมัครสาธารณสุขแห่งชาติ กรมสนับสนุนบริการสุขภาพจัดงานวันอสม.อย่างยิ่งใหญ่ทุกปี ปีนี้กำหนดจัดงานระหว่างวันที่ 19-20 มีนาคม 2561 ที่ศูนย์ราชการ แจ้งวัฒนะ ในงานจะมีพิธีให้ พระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ระดับชาติ ชั้นเหรียญเงิน “ดิเรกคุณาภรณ์” และจัดงานเชิดชูเกียรติ อสม.ทั้ง 11 สาขาขึ้น โดยมีทั้งผู้รับผิดชอบงานจากจังหวัด พื้นที่มาร่วมแสดงความยินดี